

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 911.3

ДІАГНОСТИКА ТА МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

О.В. Комеліна, доктор економічних наук.

О.В. Христенко, кандидат економічних наук.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

©Комеліна О.В., 2016.

©Христенко О.В., 2016.

Стаття отримана редакцією 11.04.2016 р.

Вступ. На сучасному етапі розвитку України сформувалася нагальна потреба щодо піднесення інноваційності економіки України та її регіонів з метою забезпечення стабільного зростання, згладжування територіальних диспропорцій, подолання депресивного стану промисловості в багатьох регіонах та прискорення інтеграційних процесів у рамках європейського співтовариства. Це обумовлює актуальність формування і розвитку нових форм господарювання, створення розгалуженої інноваційної інфраструктури для стимулювання виробничої та інших видів господарської діяльності, що забезпечать конкурентоспроможність регіонального господарського комплексу й насамперед широке запровадження механізмів стимулювання інноваційного розвитку регіонів. Важливу роль в організації виробничої діяльності на інноваційній основі відіграють регіональна кооперація виробників та використання синергійних ефектів від спільної діяльності підприємств на засадах комплексності, розташованих компактно в межах різноманітних спеціалізованих територіально-виробничих утворень.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проблеми сучасного розвитку регіонів України знайшли широке висвітлення в працях учених-економістів. Головна увага науковців зосереджена на питанні комплексного розвитку регіонів, зокрема, поняття комплексності й комплексного розвитку розкрито в роботах таких вчених, як Е.Б. Алаєв [1], Б.М. Данилишин [2], Д.В. Клиновий [3], О.В. Комеліна [4], В.О. Онищенко [5], Л.Г. Чернюк [2, 3], М.І. Фашевський [2] та ін.

Традиційно під поняттям «комплексність» (від лат. сл. *complexus* – зв'язок) розуміють повноту, системність, взаємопов'язаність аналізу, планування, управління [6]. Водночас результати досліджень Е.Б. Алаєва доводять, що комплексний розвиток регіону дає змогу подолати внутрішні міжрегіональні диспропорції та забезпечити формування раціональної моделі господарювання без «надпроектних» капіталовкладень [1, с. 236]. Натомість Л.Г. Чернюк і Д.В. Клиновий розглядають поняття комплексності як важливу ознаку розвитку продуктивних сил, а комплексний розвиток продуктивних сил як заснований на раціональній спеціалізації економічно ефективний тип розвитку продуктивних сил, який характеризується

взаємопов'язаністю, пропорційністю, збалансованістю поєднання галузей, виробництв і споживачів в економічному циклі, раціональним ресурсоспоживанням та оптимальною щодо цього територіальною організацією економічної діяльності [3].

На сучасному етапі більш вдалим, на нашу думку, є підхід до трактування поняття «комплексний розвиток господарства регіону» як сукупності видів діяльності, що забезпечують матеріальний, інтелектуальний і духовний розвиток територіальної громади та відтворюють і поліпшують середовище її проживання» [2, с. 18].

Головним критерієм формування раціональної моделі розвитку господарського комплексу регіону в сучасних умовах є інноваційний, що вимагає перегляду підходів щодо засобів його діагностики та моніторингу з позиції комплексності.

Метою статті є розроблення методологічних підходів щодо діагностики та моніторингу розвитку господарського комплексу регіону.

Основний матеріал і результати. Передумовами формування господарського комплексу регіону є зміцнення економічних зв'язків між галузями різної ринкової спеціалізації. Специфічні риси господарського комплексу визначаються особливостями соціально-економічного розвитку території, її внутрішньодержавними та міжнародними інтеграційними процесами.

На сучасному етапі господарський комплекс є сукупністю найрізноманітніших галузей, підгалузей виробництв, підприємств, організацій, установ, між якими існують постійні взаємозв'язки і взаємодія, що виражається взаємними потоками палива, енергії, сировини, матеріалів, готової продукції, послуг, інформації тощо [7]. Головними ознаками розвитку господарського комплексу регіону є його швидка трансформація й інтеграція до світового господарства, що супроводжується урізноманітненням та ускладненням зовнішніх зв'язків суб'єктів господарювання.

На макрорівні інноваційність розвитку характеризують такі критерії господарського комплексу регіону як системи: темпи економічного зростання, що визначає загальний обсяг ВРП і його динаміку; структурні зрушення у господарстві й залученні факторів виробництва (нових чи рекомбінації наявних), що визначають природу економічного зростання, особливості використання капіталу та робочої сили, зокрема творчого потенціалу, прогресивні зрушення на регіональному ринку праці; рівень потенціалу людського розвитку та соціальної сфери; структурні зрушення в зовнішньоекономічній діяльності за рахунок зміни розвитку високотехнологічного й наукомісткого сектора господарства, зниження імпортозалежності за рахунок технічних інновацій; конкурентоспроможність у цілому на національному та світовому ринках.

Але суб'єкти господарювання на регіональному рівні формують власну стратегію та напрями розвитку, що вимагає враховувати при формуванні методологічних підходів до діагностики та моніторингу розвитку господарського комплексу регіону існуючі стимули та стратегію розвитку ключових гравців регіональної економіки залежно від економічного профілю регіону. Оскільки, як правило, саме великі підприємства визначають результативність господарювання регіону, інноваційні зрушення та особливості формування ринків інноваційної продукції, реалізують на практиці інноваційну діяльність тощо [4].

Проблема підвищення рівня ефективного використання ресурсів регіону в умовах комплексного розвитку пов'язана передусім з використанням методів діагностики внутрішнього та зовнішнього середовища [8].

Під час формування діагностики й моніторингу господарського комплексу регіону важливо враховувати таке:

- ✓ оцінку витрат і результатів інноваційної діяльності, що визначає інноваційну стратегію фірми та її інноваційну активність;
- ✓ оцінку факторів, які визначають терміни й темпи впровадження нової техніки та технологій;
- ✓ оцінку зовнішніх ефектів при впровадженні інновацій, зокрема ефект масштабу, формування галузевої структури створення інноваційної продукції;
- ✓ особливості формування й розвитку ринку інновацій, новин, інформації;
- ✓ визначення найбільш ефективного типу організаційної форми інноваційної

діяльності з урахуванням рівня та особливостей інноваційної активності підприємств, а також загального рівня соціально-економічного розвитку країни і її регіонів;

✓ роль держави та регіонів як суб'єктів інноваційної діяльності у стимулюванні розподілу ресурсів на розвиток технічного прогресу [4].

Проведення діагностики й моніторингу господарського комплексу на прикладі Полтавської області дає змогу встановити специфічні особливості її розвитку, зокрема промислову та аграрну діяльність регіону значною мірою визначають наявність корисних копалин (залізна руда, нафта, газ), насиченість транспортними магістралями (залізничні, шосейні, водні, трубопровідні), висока продуктивність ґрунтів (70 відсотків території області вкриває чорнозем). Економіка Полтавщини має багатогалузеву структуру виробництва з переважанням промисловості та сільського господарства. Область належить до семи регіонів країни, на які припадає понад 70 відсотків загальнодержавного обсягу промислової продукції. У розрахунку на одного мешканця область входить у першу п'ятірку регіонів за обсягами реалізованої промислової продукції. Найбільш розвинутими у промисловості є видобування та переробка вуглеводів, машинобудування, харчова промисловість і переробка сільськогосподарської продукції, видобування та збагачення залізної руди. У сільському господарстві області найрозвинутіші зернове господарство, буряківництво, свинарство, м'ясомолочне тваринництво.

Полтавщина є лідером за динамікою розвитку сільського господарства, фінансовими результатами підприємств і зовнішньоторговельним сальдо. Водночас станом на початок 2016 р. спостерігається негативна тенденція по окремих показниках функціонування господарського комплексу Полтавського регіону. Так, у січні 2016 р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва в Полтавській області порівняно із січнем 2015 р. знизився на 2,3%, а індекс промислової продукції – на 1,4%, індекс продукції переробної промисловості – на 13,9%; індекс будівельної продукції – на 36,8%; вантажооборот підприємств транспорту – на 15,4%; обсяги експорту скоротилися на 30,3%, імпорту – на 17,8%; обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку області на 31 грудня 2015р. становив 1000,6 млн дол. США, що на 3,8% менше обсягу інвестицій на початок 2015 р.

Водночас випуск продукції добувної промисловості й розроблення кар'єрів збільшилися на 3,2%, індекс промислової продукції постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 7,0%; індекс промислової продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри й інших матеріалів – на 41,7%.

Оскільки основними експортоорієнтованими галузями економіки регіону є добувна, переробна промисловість і сільське господарство, запровадження інноваційних підходів та інструментів саме в цих сферах діяльності принесе найбільший фінансовий результат і внесок у розвиток регіону. Основу товарної структури експорту області склали мінеральні продукти, продукти рослинного походження, готові харчові продукти, машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, жири та олії тваринного або рослинного походження, засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби, сумарна частка яких у 2015 р. становила 88,7% (у 2014 р. – 91,0%).

Світовий досвід свідчить про те, що найбільші позитивні зрушення та успіхи в економіці залежать у першу чергу не від обсягів сировинної продукції, а від виробництва продукції, робіт та послуг, що мають високу додану вартість, які потребують упровадження нових технологій, наукових підходів та інновацій.

Разом з тим залишаються недостатньо задіяними інноваційні фактори розвитку Полтавського регіону. Інноваційною діяльністю в 2015 р. займалися 824 промислових підприємства (17,3%), у тому числі 30 підприємств Полтавської області. Серед регіонів України вищі за середні показники інноваційної активності підприємств мають Миколаївська, Харківська, Кіровоградська, Івано-Франківська, Запорізька, Херсонська, Сумська, Одеська, Львівська і Тернопільська області.

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат в Україні у 2015 р. були власні кошти підприємств – 13427,0 млн грн (97,2%). Кошти державного бюджету отримали 11 підприємств, місцевих бюджетів – 15, загальний обсяг яких становив 589,8 млн грн (0,7%);

кошти вітчизняних інвесторів отримали 9 підприємств, іноземних – 6, загалом їхній обсяг становив 132,9 млн грн (1,9%); кредитами скористалися 11 підприємств, обсяг котрих становив 113,7 млн грн (0,8%).

Найбільш вагомими причинами, що перешкождали здійсненню інновацій, станом на початок 2015 р. були такі:

- відсутність коштів у межах підприємства;
- відсутність кредитів або прямих інвестицій;
- відсутність кваліфікованих працівників у рамках підприємства;
- труднощі в отриманні державної допомоги або субсидій для інновацій;
- відсутність партнерів по співпраці;
- невизначений попит на інноваційні ідеї;
- занадто велика конкуренція на ринку [9].

Виявлені особливості розвитку Полтавського регіону з урахуванням запропонованого методологічного підходу віддзеркалюють загальноукраїнські тенденції та свідчать про відсутність інноваційних зрушень у реалізації моделі комплексного розвитку регіонів, що, як правило, надалі супроводжується втратою можливостей піднесення конкурентоспроможності регіону на основі галузей, які у регіональному господарському комплексі утворюють додану вартість і забезпечують його певну економічну стійкість. Отже, результати проведених діагностики та моніторингу розвитку господарського комплексу Полтавського регіону дають можливість стверджувати про гостру необхідність запровадження механізмів стимулювання інноваційного розвитку.

Основним механізмом стимулювання інноваційного розвитку регіонів виступає державне регулювання інноваційного процесу, в першу чергу законодавче врегулювання, яке здійснюється через Конституцію України, закони та інші нормативно-правові акти. Зокрема, в Базовому законі встановлюються форми стимулювання державою інноваційних процесів, визначається формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності як один з основних принципів державної інноваційної політики, а створення економічних механізмів для підтримки та стимулювання інноваційної діяльності належать до шляхів державного регулювання інноваційної діяльності [10]. Саме законодавчими нормами держава гарантує суб'єктам, які здійснюють інноваційну діяльність, можливості стабільних обставин для реалізації розроблених ними планів, проектів, програм і стимулює більш інтенсивний її розвиток. Сьогодні відбувається нова хвиля нормативно-правових змін, що готуються з метою піднесення ролі кожного з гравців щодо створення нових механізмів та інструментів стимулювання інноваційної активності для суб'єктів інноваційного процесу. Новий Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової і науково-технічної діяльності, створює умови для провадження наукової та науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади. Держава забезпечує соціально-економічні, організаційні, правові умови для формування та ефективного використання наукового та науково-технічного потенціалу, включаючи державну підтримку суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності [11]. Однак у дійсності в поточному році фінансування вітчизняної науки сягнуло свого історичного мінімуму – 0,2% ВВП, у той час як законодавством України передбачено 1,7% ВВП, а в країнах Європейського Союзу нормою її фінансування є 3% ВВП. Це викликає руйнівні процеси у вітчизняній науці й набувають ознак незворотності [12].

Вирішальне значення в реалізації раціональної моделі комплексного розвитку господарського комплексу регіону відіграє механізм державного управління інноваційним процесом. Він поєднує в собі законотворчу і контролюючу функції Верховної Ради України, організуючу діяльність Президента України і Ради національної безпеки та оборони, всі сфери інноваційної діяльності Кабінету Міністрів України й інших центральних органів виконавчої влади. Можна мати досконалі, прогресивні закони, що відповідають рівню світового досвіду, науково обґрунтовані державні стратегії, програми, концепції, чіткі й конкретні урядові заходи, але все це не принесе належного ефекту, якщо відсутня повсякденна злагоджена компетентна управлінська діяльність усіх органів державної влади, тобто ефективна

діяльність механізму державного управління інноваційним процесом. Щодо ефективності дії механізму державного управління інноваційним процесом маємо констатувати, що на заваді його стимулюючому впливу стоїть чимала низка істотних перепон. Тут і недосконалість та нестабільність законодавства, і відверте ігнорування нормативно-правових актів, і відсутність відповідальності за неналежне виконання законодавчих та інших правових норм, і пасивність та некомпетентність владних виконавців державних програм і багато чого іншого.

Найбільш ефективним механізмом стимулювання інноваційного розвитку регіонів доцільно вважати механізм фінансової підтримки. Важливою складовою механізму фінансової підтримки виступає стимулювання інвестицій у наукові дослідження і розробки, а також у сферу освіти, подібні до тих, які застосовуються в розвинених країнах світу. Водночас стимулюючий вплив механізму фінансової підтримки гальмує постійне ігнорування при прийнятті державних та місцевих бюджетів майже всіх установлених законами інноваційної сфери положень щодо виділення коштів на потреби науково-технічного й інноваційного розвитку.

Постійно зростає роль механізму інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку, стимулюючий вплив якого полягає в доведенні до суспільства інформації про всіх суб'єктів інноваційного процесу та напрями їх діяльності. Це дозволяє розробникам інновацій орієнтуватися в потребах виробничої сфери, а виробничим підприємствам довідуватися про нові розробки та можливості їх упровадження, що особливо важливо на першому та другому етапах інноваційного процесу (наукові дослідження, розробки, впровадження інновації, виробництво інноваційної продукції). До того ж така інформація приводить до дії механізм фінансування суб'єктів інноваційного процесу, особливо шляхом упровадження внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Вона дає можливість привертати увагу інвесторів до перспективних інноваційних проектів. На жаль, державна система інформаційно-аналітичного забезпечення та система моніторингу і статистичного спостереження за інноваційною діяльністю в Україні не лише далека від досконалості, але й малодоступна для зацікавлених суб'єктів інноваційного процесу, особливо через електронні засоби комунікацій.

Розв'язувати проблеми стимулювання інноваційної діяльності покликаний механізм використання та захисту інтелектуальної власності, яка спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій. Особливої уваги надають проблемі інтелектуальної власності міжнародні правові акти, зокрема Угода ТРІПС (угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності). Вітчизняне законодавство містить низку положень щодо захисту інтелектуальної власності. Дієвість цього механізму має активізувати законодавчо встановлений першочерговий розгляд заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним напрямом загальнодержавного рівня [13, ст. 6.3]. Актуальними вважаються заходи щодо приведення законодавства України у відповідність до міжнародно визнаної практики захисту інтелектуальної власності.

Одним з нових є механізм державно-приватного партнерства, спрямований на досягнення високого рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. До шляхів упровадження цього механізму відносять інвестування власних або залучених коштів виконавцями проектів за державними програмами, створення умов для проведення вітчизняними підприємствами спільних з науковими установами та вищими навчальними закладами наукових досліджень, надання державної фінансової підтримки для реалізації інвестиційних проектів державного значення [14].

Цілеспрямоване й інтенсивне застосування механізмів стимулювання забезпечить ефективний розвиток регіональної інноваційної інфраструктури та успішну інноваційну діяльність.

Слід відмітити, що розвиток господарства будь-якої території залежить від виробничих відносин, які склалися між учасниками господарювання, тобто від організації виробництва, а також від рівня впровадження результатів науково-дослідної діяльності. Вагомим фактором у розв'язанні проблем подальшого розвитку господарського комплексу регіону має стати запроваджувана практика створення індустриальних парків як елементів інноваційної інфраструктури.

У Європі індустріальні парки існують з кінця XIX століття, і найближчі сусіди України почали опановувати цей інструмент залучення інвестицій в економіку ще на початку 2000 рр. На сьогодні у Польщі, Угорщині, Чехії функціонують сотні індустріальних парків, які створювалися за активної фінансової підтримки ЄС. За різними оцінками, створення індустріальних парків забезпечує приріст економіки країни щонайменше на 20% [15].

Практика функціонування індустріальних парків у провідних країнах світу вказує на використання таких ефективних форм державної підтримки, як співфінансування інвестиційних проектів; опосередковане зменшення витрат інвесторів; надання податкових пільг та ін. Тобто для залучення інвестицій держава здійснює формування сприятливого економічного середовища, а також бере на себе частину реальних витрат.

З виходом Закону України «Про індустріальні парки» [16] стала поширюватися практика їх створення і в Україні як інструментів стимулювання господарської та інноваційної діяльності. Сьогодні на території України існує 12 індустріальних парків, а саме:

- 1) «Долина» (м. Долина Івано-Франківської області);
- 2) «Рясне-2» (м. Львів);
- 3) «Славута» (м. Славута Хмельницької області);
- 4) «Центральний» (м. Кременчук Полтавської області);
- 5) «Коростень» (м. Коростень Житомирської області);
- 6) «Соломонове» (с. Соломонове Закарпатської області);
- 7) «Свема» (м. Шостка Сумської області);
- 8) «Перший український індустріальний парк» (селище Велика Димерка Броварського району Київської області);
- 9) «BIONIC Hill» (м. Київ);
- 10) «iPark» (Комінтернівський район Одеської області);
- 11) «Індустріальний парк «Кривбас» (м. Кривий Ріг Дніпропетровської області);
- 12) «Індустріальний парк «Тростянецький» (м. Тростянець Сумської області).

Формування індустріального парку «Центральний» (м. Кременчук Полтавської області) розпочато у 2014 р. строком на 50 років з можливістю продовження терміну його функціонування. Індустріальний парк «Центральний» створюється шляхом формування єдиної облаштованої території для розміщення нових об'єктів у сфері промислового виробництва, інновацій, логістики, супутнього сервісу, направлених на забезпечення економічного розвитку міста, підвищення його конкурентоспроможності, активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, поліпшення соціальних стандартів для мешканців міста. Пріоритетними напрямками діяльності в межах індустріального парку попередньо визначено машинобудування, ІТ, виробництво електроніки та енергозберігаючого обладнання (цей перелік напрямів діяльності може бути доповнений та/або належним чином скорегований, відповідно до актуальних потреб громади і потенційних інвесторів).

Земельна ділянка, на якій створюється індустріальний парк, розташована в межах м. Кременчук. Територія промислового майданчика обмежена землями підприємств північного промислового вузла і залізничною колією Крюків–Кременчук. Поблизу індустріального парку знаходяться такі провідні підприємства Полтавської області, як: Кременчуцька ТЕЦ, Кременчуцький нафтопереробний завод, Кременчуцький завод технічного вуглецю; МД Груп Кременчук; ТОВ «КОРИДА-ТЕХ»; ТОВ ПКП «Лерус»; Торговий дім Укртатнафта; ЗАТ «Кременчуцький механічно-ремонтний завод»; ТОВ «ЛТД Псел» та ін.

Основними перевагами цього індустріального парку є:

- вигідне розміщення на перетині транспортних шляхів, розвинена інфраструктура;
- значний досвід у машинобудівній, нафтопереробній та інших галузях;
- кваліфіковані трудові ресурси;
- наявність експортних коридорів;
- могутня науково-дослідницька база;
- звільнення від сплати внеску в розвиток інфраструктури території, в межах якої здійснюється будівництво промислового об'єкта, що складає від 3 до 10% вартості проекту будівництва такого промислового об'єкта;

- звільнення ініціатора створення, керуючої компанії та учасників індустріального парку від сплати ввізного мита при ввезенні на територію України устаткування, обладнання і комплектуючих до них, які не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами, для облаштування індустріального парку та провадження господарської діяльності в його межах;
- односторонній безмитний режим торгівлі з Європейським Союзом;
- постійна фахова допомога з боку спеціалізованого комунального підприємства «Кременчук Інвест»;
- значна зацікавленість з боку обласної та місцевої влади щодо підтримки іноземних інвесторів в у. Кременчук тощо.

Таким чином, створення індустріальних парків дозволяє підвищити інвестиційну активність в економіці; залучити іноземних інвесторів з їхніми капіталом та технологіями в економіку країни шляхом надання певних субсидій у спосіб, що не суперечить міжнародним нормам, а також дозволяє економічно, екологічно та естетично структурувати населені пункти, «очистивши» міста від промислового виробництва. Концентрація промислового виробництва на обмежених площах за межами житлових, історико-культурних та рекреаційних територій не лише робить економіку громади більш ефективною через зниження транзакційних витрат, але й дозволяє поліпшити якість життя та екологічний стан у відповідному населеному пункті.

Висновки. Отже, розвиток господарського комплексу регіону є запорукою добробуту його населення. Пристосування до умов мінливого ринкового середовища вимагає переходу до ведення господарської діяльності на інноваційних засадах. Однією з таких інноваційних форм є індустріальні парки. Світовий досвід свідчить про значний вплив індустріальних парків на залучення до регіонів потужних інвесторів, передових технологій, завдяки чому створюються нові робочі місця та збільшуються надходження до бюджетів. Перевагами створення індустріальних парків є і зростання доходів населення, реалізація проектів регіонального розвитку, розвиток соціальної інфраструктури, розширення сфери послуг, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення рівня ділової активності бізнес-середовища, упровадження енергозберігаючих технологій, зростання обсягів зовнішньоекономічної діяльності, а також формування позитивного іміджу регіону шляхом виробництва високоякісної та конкурентної продукції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Данилишин Б.М. Просторова організація продуктивних сил України: мезо- та мікрорегіональний рівень / Б. М. Данилишин, Л. Г. Чернюк, М. І. Фащевський. – Вінниця: Книга-Вега, 2007. – 572 с.
3. Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил України / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К. : ЦУЛ, 2002. – 470 с.
4. Комеліна О.В. Стратегія трансформації інноваційно-інвестиційного простору України: теорія, методологія і практика: монографія / О. В. Комеліна. – Київ: ТОВ «ДКС центр», 2010. – 486 с.
5. Онищенко В.О. Сучасні проблеми комплексного розвитку регіонів України / В. О. Онищенко, О. В. Комеліна // Економіка і регіон. – 2009. – № 1 (20). – С. 3 – 9.
6. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
7. Національний господарський комплекс та економічна система України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrmap.su/uk-g9/909.html>
8. Загорна Т.О. Економічна діагностика: навчальний посібник / Т. О. Загорна. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.
9. Статистика (за даними Головного управління статистики) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

11. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

12. Звернення Загальних зборів Національної академії наук України до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/267368>

13. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 № 3715-VI (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

14. Концепція розвитку національної інноваційної системи: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 17.06.2009 № 680-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

15. Доскіч В. Індустріальні парки в Україні: Без економічного дива [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/industry/1124071-industrialni-parki-v-ukrajini-bez-ekonomichnogo-diva.html>

16. Закон України «Про індустріальні парки» від 21 червня 2012 року № 5018-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5018-17/page2>

UDC 911.3

Komelina O.V., Doctor of Economics, Professor, Dean of the Management and Business Faculty. Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University. **Khrystenko O.V.**, PhD, Associate Professor, Management and Logistics Department, Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University. **Diagnostics and monitoring of the development of economic complex in the region: the innovative aspect.** In article was found that economic complex is a combination of a variety of industries, sub industries of production, businesses, organizations, institutions, among which there are constant relationship and interaction, which expressed with mutual flow of fuel, energy, raw materials, finished products, services, information etc. Also was examined the main features of the economic sector grow in the region – it is its rapid transformation and integration into the world economy, accompanied by diversification and complexity of external relations entities.

The problem of forming a rational model of economic complex of the region in the current economic conditions was considered. In the article was established that the main criterion for its formation is innovative, that requires a revision of approaches on the tools for its diagnosis and monitoring from the perspective of complexity.

It was established that during the formation of the diagnosis and monitoring of economic complex of the region is really important to consider the following assessment of the: costs and benefits of innovation actions; factors that determine the timing and pace of introduction of new techniques and technologies; evaluation of external effects while implementing innovation; features of formation and development of market innovations, news, information; determine the most effective type of organizational form of innovation activity and the role of government as subjects of innovation activity in stimulating the distribution of resources on the development of technical progress

In article was substantiated the need to introduce mechanisms of stimulating innovative development of the region, such mechanisms as: state regulation of the innovation process; public administration of innovative process; financial support; information and analytical support of innovative development; intellectual property protection and public-private partnership.

The prospects of creating industrial parks as an important factor in dealing with the problem of further development of industries in the region were defined. Establishment of industrial parks can increase investment activity in the economy; attract foreign investors with their capital and technology into the economy by providing specific subsidies in a manner that does not contradict with international norms, and allows economically, environmentally and aesthetically structured the settlements, «cleanse» the city from the industrial production.

Keywords: economic complex, industrial park, region, development.

УДК 911.3

Комелина Ольга Владимировна, доктор экономических наук, профессор, декан факультета менеджмента и бизнеса. **Христенко Елена Владимировна**, кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента и логистики. Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка. **Диагностика и мониторинг развития хозяйственного комплекса региона: инновационный аспект.** Рассмотрена проблема формирования рациональной модели развития хозяйственного комплекса региона в современных условиях хозяйствования. Обоснована необходимость внедрения механизмов стимулирования инновационного развития региона. Определены перспективы создания индустриальных парков как весомого фактора в решении проблем дальнейшего развития хозяйственного комплекса региона.

Ключевые слова: хозяйственный комплекс, индустриальный парк, регион, развитие.

УДК 911.3

Комеліна Ольга Володимирівна, доктор економічних наук, професор, декан факультету менеджменту та бізнесу. **Христенко Олена Володимирівна**, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і логістики. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Діагностика та моніторинг розвитку господарського комплексу регіону: інноваційний аспект.** Розглянуто проблему формування раціональної моделі розвитку господарського комплексу регіону в сучасних умовах господарювання. Обґрунтовано необхідність запровадження механізмів стимулювання інноваційного розвитку регіону. Визначено перспективи створення індустріальних парків як вагомого фактора у розв'язанні проблем подальшого розвитку господарського комплексу регіону.

Ключові слова: господарський комплекс, індустріальний парк, регіон, розвиток.